

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASINING SANITARIYA QOIDALARI
VA ME’YORLARI, GIGIYENA NORMATIVLARI**

**YUQUMLI KASALLAR EVAKUATSIYASI VA KASALXONAGA
YOTQIZISHNI TASHKIL ETISH BO‘YICHA SANITARIYA QOIDALARI
VA NORMALARI**

**O‘zbekiston Respublikasi
0279-09 sonli SanQvaM
(O‘zR SanQvaN N 0043-95 o‘rniga)**

Rasmiy nashr

Toshkent – 2009

Sanitariya normalari, qoidalari va gigiyena normativlariga rioya qilmaslik qonun bo'yicha javobgarlikka tortiladi.

Ushbu gigiyenik normativlar, sanitariya qoidalari va normalari mulkchilik shaklidan qat'i nazar, barcha korxonalar, tashkilotlar, birlashmalar, muassasalar va alohida shaxslar tomonidan bajarilishi shart.

1-bob. Umumiy qoidalar

1. Yuqumli kasallarni evakuatsiya qilish va kasalxonaga yotqizish maxsus transportda amalga oshiriladi, bu transportni boshqa maqsadlarda ishlatish taqiqlanadi. Bemor kasalxonaga yotqizilgandan so'ng transport **2-bo'lim** "Sanitariya avtotransportini dezinfeksiya qilish sanitariya normalari va qoidalari"ga muvofiq, kasalxona hududida davolash-profilaktika muassasasining kuch va vositalari bilan qayta ishlanadi. Bundan tashqari, bemorni olib kelishda foydalanilgan barcha yumshoq buyumlar yig'ilib, keyinchalik qayta ishlash uchun maxsus ajratilgan qopga joylanadi (yuqumli bemorlarni tashish uchun ajratilgan tez yordam mashinasi va epidemik tashish evakuatsiya brigadalari o'zlari bilan maxsus qoplar olib yurishi kerak).

Maxsus transportga ishlov berish kasalxona hududidan chiqishda nazorat qilinadi.

2. Evakuatsiya bo'limi va tez yordam bo'limi yuqumli kasallik holati haqida xabar olganda, tegishli evakuatsiya buyrug'ini rasmiylashtiradi va har kuni ertalab shifoxonalardan olingan bo'sh yuqumli kasallik o'rinlari ma'lumotlariga asoslanib, yuqumli bemorni qayerga yotqizish to'g'risida qaror qabul qiladi.

3. Evakuatsiya ishlarini evakuatsiya bo'limi xodimlari, ular bo'lmagan joylarda esa davolash-profilaktika muassasasining tez tibbiy yordami amalga oshiradi.

4. Bemorlarni va yuqumli kasallikka gumon qilinganlarni shaharlarda kasalxonaga yotqizish zarurligi haqidagi signal olingandan so'ng 3 soat ichida, qishloq joylarda esa 6 soat ichida evakuatsiya qilish va kasalxonaga yotqizish lozim.

5. Evakuatsiya va kasalxonaga yotqizish muddati kasalxonaga yotqizish zarurligi to'g'risidagi xabar olingan paytdan boshlab yuqumli kasallik o'chog'idan bemorni olib chiqib ketgunga qadar hisoblanadi.

6. Yuqumli bemorlarni erta kasalxonaga yotqizish va kasallik o'choqlarida zudlik bilan dezinfeksiya o'tkazishning katta epidemiologik ahamiyati tufayli, davolash muassasalarining tibbiyot xodimlari yuqumli kasallikka gumon qilingan bemor aniqlangani haqida darhol telefon orqali yoki chopar orqali evakuatsiya bo'limiga yoki tez yordamga xabar berishlari shart.

7. Yuqumli kasallik bilan og‘rigan bemorlar o‘z ixtiyori bilan kasalxonaga kelganda, yakuniy dezinfeksiya uchun ariza qabul bo‘limi tibbiyot xodimi tomonidan bemor kasalxonaga yotqizilgandan so‘ng bir soat ichida berilishi kerak.

8. So‘zak va zaxm bilan og‘rigan bemorlarni evakuatsiya qilish va kasalxonaga yotqizish davolash-profilaktika muassasasining transporti (teri-tanosil kasalliklari dispanserlari) yordamida amalga oshiriladi.

9. Evakuatsiya evakuatsiya bo‘limi xodimlari tomonidan, ular bo‘lmagan joylarda esa davolash-profilaktika muassasasining tez tibbiy yordami bilan amalga oshiriladi.

4. Shaharlarda yuqumli kasallikka chalingan yoki gumon qilingan bemorlarni kasalxonaga yotqizish zarurligi haqidagi signal olingandan so‘ng 3 soat ichida, qishloq joylarida esa 6 soat ichida evakuatsiya qilish va kasalxonaga yotqizish lozim.

5. Evakuatsiya va kasalxonaga yotqizish muddati kasalxonaga yotqizish zarurligi to‘g‘risidagi xabar olingan paytdan boshlab, yuqumli bemorni kasallik o‘chog‘idan olib chiqib ketgunga qadar hisoblanadi.

6. Yuqumli bemorlarni erta kasalxonaga yotqizish va o‘choqlarda tezkor dezinfeksiya o‘tkazishning katta epidemiologik ahamiyatini hisobga olib, davolash muassasalari tibbiyot xodimlari yuqumli kasallikka chalingan yoki gumon qilingan bemor aniqlanganligi haqida darhol telefon orqali yoki chopar orqali evakuatsiya bo‘limiga yoki tez tibbiy yordamga xabar berishlari shart.

7. Yuqumli kasallikka chalingan bemorlar o‘z ixtiyori bilan kasalxonaga kelganda, qabul bo‘limi tibbiyot xodimi yakuniy dezinfeksiya uchun arizani bemor kasalxonaga yotqizilgandan so‘ng bir soat ichida topshirishi kerak.

8. So‘zak va zaxm bilan og‘rigan bemorlarni evakuatsiya qilish va kasalxonaga yotqizish davolash-profilaktika muassasasining transporti (teri-tanosil dispanserlari) yordamida amalga oshiriladi.

9. Evakuatsiya va tez yordam bo‘limlarining evakuatsiya va kasalxonaga yotqizish uchun chiqayotgan xodimlari o‘choqqa jo‘nashdan oldin dezinfeksiya stansiyasi DSENMning dezinfeksiya shifokor yoki epidemiologidan hamda tez yordam bo‘limi mudiridan yo‘l-yo‘riq oladilar.

10. Davlat sanitariya-epidemiologiya nazorati, dezinfeksiya stansiyalari va tez yordam stansiyalarining evakuatsiya bo‘limlari me‘yorlarga muvofiq maxsus avtotransport bilan jihozlangan bo‘lishi shart.

11. Har 50000 nafar shahar aholisiga va har 30000 nafar qishloq aholisiga bitta zambilli sanitariya avtomobili to‘g‘ri kelishi kerak.

12. Yuqumli kasalliklarga chalingan bemorlarni evakuatsiya qilish va kasalxonaga yotqizish uchun mo‘ljallangan maxsus transport zarur miqdordagi dori-

darmonlar zaxirasi (kasalxonaga yotqizilgunga qadar tibbiy yordam ko'rsatish uchun dori qutilari) bilan jihozlangan bo'lishi lozim (**1-ilova**).

2-bob. Sanitariya me'yorlari va qoidalari sanitariya avtotransportini dezinfeksiya qilish

1. Yuqumli kasallarni tashiydigan sanitariya avtotransporti mikroorganizmlarning vegetativ yoki spora shakllari bilan zararlangan deb hisoblanadi. U tashqi tomondan ham, ichki tomondan ham yuqishi mumkin. Mashinaning butun yuzasi (tashqi va ichki qismlari) ishlov beriladi.

2. Transportni dezinfeksiya qilish yuqumli kasalliklar shifoxonasi qabul bo'limining xizmat ko'rsatuvchi xodimlari tomonidan amalga oshiriladi, bu haqda o'tkazilgan ishlov berish to'g'risida tegishli hujjat (ma'lumotnoma shaklida) tuziladi (**2-ilova**).

3. Transportni zararsizlantirish sanitariya shlyuzida, sanitariya shlyuzi mavjud bo'lmagan hollarda esa oqova suvlar oqib ketadigan maxsus jihozlangan maydonchada o'tkaziladi.

4. Transportni dezinfeksiya qilish uchun nam-mexanik va aerosol usullari qo'llaniladi.

Transportni dezinfeksiyalash usullari va vositalari

A. Nam-mexanik usul.

1. Sanitariya transportini dezinfeksiyalashning nam-mexanik usuli gidropult, avtomax va dezinfeksiyalovchi eritmani yirik tomchilar holida purkaydigan boshqa jihozlar yordamida amalga oshiriladi.

2. Mashinaga ishlov berish eshikning tashqi qismidan boshlanadi, keyin pol, ship, zambil, devorlar va yana pol qayta purkaladi.

3. Mashinaga har kvadrat metr yuzaga 300 ml hisobida eritma purkaladi, bunda barcha yuzalarning dezinfeksiyalovchi eritma bilan bir tekis qoplanishiga e'tibor qaratiladi, ayniqsa ifloslangan joylar (zambil osti va hokazo) alohida e'tiborga olinadi.

Izoh: Mashinada bemorning ajratmalari mavjud bo'lsa, ular o'sha joyning o'zida zararsizlantiriladi. Agar ajrilmali idish bo'lsa, u katta hajmdagi boshqa idishga joylashtiriladi va shu infeksiya turi uchun tavsiya etilgan rejim bo'yicha o'sha idishda zararsizlantiriladi.

4. Mashinaning metall qismlari zanglashining oldini olish uchun, ularga ishlov berilgandan so'ng quruq toza latta bilan artiladi.

5. Avtotransport yozgi va qishki sharoitlarda zararsizlantiriladi. Ijobiy harorat sharoitida dezinfeksiyalovchi vositalar sifatida xlor saqlovchi preparatlar, fenol hosilalari, vodorod peroksidi, to'rtlamchi ammoniyli birikmalar, qo'zg'atuvchi turiga qarab konsentratsiyasi tanlanadigan yuvish vositalari bilan aralashtirilgan

vodorod peroksidi qo'llaniladi **(1-jadval)**. Ijobiy harorat sharoitida dezinfeksiyalovchi vositalar sifatida tarkibida xlor bo'lgan preparatlar, fenol hosilalari, vodorod peroksidi, to'rtlamchi ammoniyli birikmalar, vodorod peroksidi qo'zg'atuvchining turiga qarab konsentratsiyali yuvish vositalari bilan qo'llaniladi **(jadval. N 1)**.

Salbiy harorat sharoitida transportni dezinfeksiya qilish uchun dezinfektantlarning issiq eritmaları yoki antifrizli dezinfeksiyalovchi vositalar qo'llaniladi **(2-jadval)**.

6. Alohida hollarda mashinani tashqaridan va ichkaridan tez va uzluksiz zararsizlantirish jarayonini ta'minlash uchun shahar stasionar yuvish qurilmalari moslashtiriladi (texnologiyani buzmasdan), yuvish tizimiga dezinfektantli dozalovchi bak ketma-ket ulanadi.

3-bob. Transportni dezinfeksiya qilish uchun foydalaniladigan apparaturalar

1. Gidropult (RS-3). Uning unumdorligi 2 mm diametrda - 1,3 l/daqiqa, oqim uzunligi - 2,5 m gacha, tomchilar diametri masofaga qarab 122-306 mikron. Shlang bilan og'irligi - 1,2 kg.

2. Avtomaks. Bosim 1 dan 6 atmosferaga o'zgarganda uning unumdorligi daqiqasiga 600-1400 ml, 1-6 atmosfera bosimda oqim uzunligi 2,7-3,6 m, og'irligi (quruq holda) - 8 kg. 600-1.400 ml daqiqasiga, 1-6 atm bosimda oqim uzunligi.

3. Ko'chma AGP aerosol generatori. Uning unumdorligi 200 l/soat, benzin sarfi 15 l/soat, og'irligi (quruq holda) - 50 kg.

4-bob. Sanitar avtotransportni musbat va manfiy haroratlarda dezinfeksiya qilish

1-JADVAL

Sanitar avtotransportni musbat haroratlarda dezinfeksiya qilish

Mikrob zararlanish turlari	Dezinfektant	Konsentratsiya (og'irlik %)	Ta'sir vaqti (daqiq)
Vegetativ mikroorganizmlar	Xloramin	1%	30
	Kalsiy gipoxlorit	0,5%	30
	Xlorli ohak	1%	30
	Natriy gipoxlorit (analit)	0,5%	30
	Lizol	3%	30
	Vodorod peroksid	3%	30
	Formaldegid	3%	30
Spora hosil qiluvchi mikroorganizmlar	Kalsiy gipoxlorit	10%	60
	Xlorli ohak	10%	60
	Natriy gipoxlorit	1%	60
	Vodorod peroksid	6%	60

2-JADVAL

Sanitar avtotransportni dezinfeksiya qilish manfiy haroratlarda (0 dan -25°C gacha)

Mikrob zararlanish turlari	Dezinfeksiyalovchi modda	Konsentrat og'irlik % da	Ta'sir vaqti (daqiqada)
Vegetativ shakllar	Kalsiy gipoxlorit	5	30
	Xlorli ohak	10	30
	Yuvish vositasi bilan vodorod peroksidi	6 0,5	60
	Natriy gipoxlorit	0,5	30
Spora hosil qiluvchi mikroorganizmlar	Kalsiy gipoxlorit	10	30
	Xlorli ohak	10	30
	Natriy gipoxlorit	0,5	60
	Yuvish vositasi bilan vodorod peroksidi	0,5	60

**5-bob. Sanitar avtotransportni dezinfeksiya qilish uchun
dezinfeksiyalovchi eritmalar tayyorlash**

3-JADVAL

Vodorod peroksid eritmalarini tayyorlash

1. 0,5% li yuvish vositasi bilan 1 litr vodorod peroksid eritmasini tayyorlash.

Eritmaning nomi	Preparat miqdori	Yuvish vositasi miqdori grammda	Suv miqdori ml da
3% li vodorod peroksidi	Pergidrol 33% 100 ml	5	895,0
4% li vodorod peroksidi	133,3 ml	5	861,7
6% li vodorod peroksidi	200,0 ml	5	795,0

4-JADVAL

Xloramin eritmalarini tayyorlash

Xloraminning ishchi eritmaları uni suvda to‘liq eriguncha aralashtirish orqali tayyorlanadi, yaxshisi 50-60 daraja haroratgacha isitiladi. Xloramin eritmalarini tayyorlash uchun quyidagi miqdorda preparat kerak bo‘ladi:

Ishchi eritmalar konsentratsiyasi (%)	Xloramin miqdori, gramm	
	1 litr eritma uchun	10 litr eritma uchun
1,0	10	100
2,0	20	200
5,0	50	500
10,0	100	1000

Izoh: Xloramin paketlarini oldindan 20-50-100 gramm (ma’lum konsentratsiyani tayyorlash uchun zarur bo‘lgan miqdor) qilib tortib tayyorlab qo‘yish tavsiya etiladi.

5-JADVAL

Kalsiy gipoxlorit (DTSGK)

DTSGKning 5% li asosiy eritmasi quyidagicha tayyorlanadi:

500 g kalsiy gipoxlorid ozgina suv qo'shib bir xil bo'tqa holatiga kelguncha eritiladi. So'ngra qolgan miqdordagi suv (10 l gacha) qo'shiladi, bir jinsli suspenziya hosil bo'lguncha aralashtiriladi va qopqoqli qoramtir shisha yoki emallangan idishda tindirish uchun 30-45 daqiqaga qoldiriladi. Tindirilgandan so'ng tiniq eritma qoramtir plastmassa idishga quyiladi.

Konsentratsiya kalsiy gipoxlorit, ishchi eritmalarida, %	5% li kalsiy gipoxlorit asosiy eritmasi miqdori ishchi eritmalarini tayyorlash uchun zarur bo'lgan	
	1 litr suvga	10 litr suvga
0,5	50	500
1,0	100	1000
3,0	300	3000
5,0	500	5000

DTS GK ning tindirilgan ishchi eritmaları tindirilgan xlorli ohak ishchi eritmaları qo'llaniladigan holatlarda ishlatiladi.

DPSGK ning faollashtirilgan tindirilgan eritmaları xlorli ohakning faollashtirilgan ishchi eritmaları qo'llaniladigan holatlarda ishlatiladi.

6-JADVAL

Natriy gipoxlorit eritmalarini tayyorlash

Natriy gipoxloritning ishchi eritmaları har qanday idishda preparatni suvda eritish yo'li bilan tayyorlanadi.

Tegishli konsentratsiyali eritmalarini tayyorlash uchun quyidagi hisob-kitoblardan foydalaniladi:

Tarkibi natriy gipoxloritning asosiy eritmasidagi faol xlor, gr/l	Natriy gipoxlorit asosiy eritmasining miqdori, gr/l, 10 litr ishchi eritma tayyorlash uchun zarur bo'lgan		
	0,25% faol xlor bo'yicha	0,5% faol xlor bo'yicha	1% faol xlor bo'yicha
170	150	280	560
120	210	410	810
90	270	520	1050

7-JADVAL**Natriy gipoxlorit sarfi me'yorlari ishchi eritmani tayyorlash uchun**

Komponentlar nomi	1 litr 0,5% li ishchi eritma tayyorlash uchun kerakli miqdor	10 litr 0,5% li ishchi eritma tayyorlash uchun kerakli miqdor
Natriy gipoxlorit	50 g	500 g (0,5 l)
Suv	950 g	9500 g (9,5 l)
Tayyor eritma	1000 g	10 000 g (10 l)

Izoh: Zararsizlantirish natriy gipoxloritning 0,5% li ishchi eritmasi bilan 1 kv.m ishlov beriladigan yuzaga 50-100 ml hisobidan amalga oshiriladi (YEKOTEKS MCHJ-ishlab chiqaruvchi).

6-bob. Faol xlor miqdorini aniqlashning ekspress usuli

Xlor saqlagan dezinfeksiyalovchi moddalar tarkibidagi faol xlor konsentratsiyasini aniqlash uchun “Xlor test” diagnostika tizimidan foydalaniladi. Bu tizim suvli eritmalar tarkibidagi faol xlor miqdorini tez va miqdoriy aniqlash uchun mo‘ljallangan. Usul prinsipi faol xlor mavjudligida o‘ziga xos rangning paydo bo‘lishiga asoslangan. Bunda tekshirilayotgan eritmaga botirilgan oq indikator chizig‘i och rangdan to‘q sariq-qizil ranggacha bo‘yaladi. Rang va uning intensivligi faol xlor konsentratsiyasiga bog‘liq bo‘ladi. Rangini o‘zgartirgan indikator chizig‘i 100 dan 500 mg/l gacha konsentratsiyadagi faol xlorning rangli shkalasi bilan taqqoslanadi.

1-ILOVA

Dezinfeksiyalovchi preparatlar bilan ishlashda shaxsiy ehtiyot choralari

Dezinfeksiyalovchi preparatlar bilan ishlashda xodim shaxsiy xavfsizlik choralariga qat’iy rioya qilishi shart. Buning uchun shaxsiy himoya vositalaridan (respiratorlar, rezina qo‘lqoplar, himoya ko‘zoynaklari va fartuklar) foydalanish lozim.

Yuqumli kasalliklar bilan og‘rigan bemorni kasalxonaga yotqizishdan oldin tibbiy yordam ko‘rsatish uchun dori qutisi:

1. Ammiak 10% /novshadil spirti/ - 100,0.
2. Valeriana /nastoyka, tabletkalar/ - 1 flakon
3. Bintlar - 5 dona
4. Gigroskopik paxta - 100 gramm
5. Jgut /1 metr/ - 1 dona
6. Validol - 1 qadoq

**Yuqumli kasallikka chalingan bemorni olib kelgan transportga
o'tkazilgan dezinfeksiya ishlovi haqida
MA'LUMOTNOMA**

1. Yuqumli kasallikka chalingan bemorni olib
kelgan shaxsning F.I.Sh. _____
2. Transport raqami _____
3. Transport turi _____
4. Ishlov berilgan sana va vaqt _____
5. Maxsus transportga kim tomonidan ishlov berilganligi
F.I.Sh. _____
- Imzo _____

Izoh: Ma'lumotnoma № _____ (qabul bo'limi jurnalidan bemorning ro'yxat
raqamini ko'rsating).